

ВОЛОДИМИР КОРОЛЕНКО (1853-1921)

Зміст

Портфоліо письменника.....	1
Біографія.....	1
<i>В. Короленко й Україна</i>	4
Пам'ятні місця, пов'язані з В.Короленком	4
Висловлювання про В. Короленка.	5
Джерела.....	5

Портфоліо письменника

- 1. Володимир Короленко (1853-1921)** – російський та український письменник, громадський діяч
- 2. Дата та місце народження.** 15 липня 1853, Житомир
- 3. Батьки.** Мати – Евеліна Осипівна була полячкою; батько - Галактіон Панасович Короленко - суддя, походив із старовинного роду українських козаків.
- 4. Брати і сестри.** Старший брат Юліан, молодший - Іларіон і дві молодші сестри - Марія і Евеліна.
- 5. Дитинство** минуло в Житомирі, **юність** — у Рівному.
- 6. Навчання.** Польський пансіон, Житомирська та Рівненська гімназії, Петербурзький технологічний інститут, московська Петрівська хліборобська і лісова академія, Петербурзький Гірничий інститут
- 7. Смерть батька. Злиденне існування сім'ї**

8. Вільнодумство та участь у студентських виступах

9. Тюрми та заслання (6 років). м. Кронштадт, м. Глазова Вятської губернії, Якутія, Нижній Новгород

10. Робота. Працював коректором у друкарнях і репетитором у багатьох сім'ях; якийсь час був чоботарем і чорноробом; письменник, журналіст, публіцист

11. Одруження. У січні 1886 року в Нижньому Новгороді Володимир Галактіонович одружився на Іванівській Євдокії Семенівні. Був батьком двох доньок Софії та Наталії

12. Подорожі. Крим, Поволжя, Кавказ, Південний Урал, Америка.

13. Громадська і публіцистична діяльність. Статті про злочини чиновників, бездушність судової машини й подібні суспільні явища; захищав українських селян під час судових процесів (1900 р.) на Харківщині й Полтавщині; урятував життя десяткам людей у роки революції й громадянської війни 1917—1920-х років; під керівництвом В.Г. Короленка була організована Ліга порятунку дітей; письменник був почесним головою Полтавського Політичного Червоного Хреста, організатором колоній для безпритульних дітей у Полтавській губернії; почесним головою Всеросійського комітету допомоги голодуючим. Письменник сміливо захищав від насильства людей різних віросповідань, національностей, ідейних переконань.

14. Короленка називали «совістю Росії».

15. Останні роки. У 1901 р. Короленко повернувся на батьківщину. Він оселився на Полтавщині, де й прожив до кінця своїх днів.

16. Смерть. Помер 25 грудня 1921 у Полтаві

17. Основні твори. Повісті: «В поганому товаристві», «Сліпий музикант», «Парадокс»; автобіографічний роман «Історія мого сучасника»

Біографія

Володимир Галактіонович Короленко народився 27 липня 1853 р. в Житомирі. **Батько** - Галактіон Панасович Короленко письменника, нащадок козацького роду, був суддею. Його поважали як людину чесну й непідкупну. Ці якості Короленко-старший прищеплював і своїм п'ятьом дітям (Старший брат Юліан, молодший - Іларіон і дві молодші сестри - Марія і Евеліна). **Мати** **Евеліна Осипівна** митця

походила з польських поміщиків. Великодушна й самовіддана, вона виховувала синів і дочок передусім добрими, чуйними, порядними.

Дитинство Володимира Галактіоновича минуло в Житомирі, **юність** — у Рівному. Тоді це були невеликі затишні містечка. Романтика їхніх пишних краєвидів, таємничих підземель і давніх легенд зачаровувала мрійливого хлопчину. Однак саме там він пізнав і справжню гіркоту провінційної дійсності — зашкарублий застій, що аж надто яскраво виказував вади державно-суспільного ладу Російської імперії.

Дитячі та юнацькі враження були для Короленка важливим духовним орієнтиром. Живучи в Росії, письменник завжди намагався налагодити побут за батьківськими традиціями. Спогади про Україну відлунювали і в його творах. Так, житомирський період, який тривав тринадцять років, відбився в оповіданнях «Вночі», «Парадокс», «Моє перше знайомство з Діккенсом» та чотиритомній «Історії мого сучасника». А повість «У поганому товаристві» стала яскравою літературною пам'яткою перебування Володимира Галактіоновича в Рівному. ^

Навчання. Польський пансіон, Житомирська та Рівненська гімназії, Петербурзький технологічний інститут, московська Петрівська хліборобська і лісова академія, Петербурзький Гірничий інститут На долю письменника випало чимало поневірянь. **Після смерті батька родина Короленків** залишилася без засобів до існування, тож продовження навчання в реальному училищі потребувало від Володимира розважливого ставлення до життя й жорстких обмежень. А 1871 р. він вступив до Петербурзького технологічного інституту.

У перші студентські роки напівголодний юнак рятувався від злиднів копійчаними підробітками і зрештою змушений був перевестися до московської Петрівської хліборобської і лісової академії, де отримав стипендію. Однак закінчити цей навчальний заклад Короленку не вдалося.

Тюрми та заслання (6 років). м. Кронштадт, м. Глазова Вятської губернії, Якутія, Нижній Новгород **За вільнодумство** та участь у студентських виступах його виключили з академії (1876). **Упродовж року юнакові довелося жити у м. Кронштадті під наглядом поліції.** Він працював коректором у друкарнях і репетитором у багатьох сім'ях; якийсь час був чоботарем і чорноробом. Відбувши покарання, Короленко повернувся до Петербурга, де вступив у Гірничий інститут. Влада пильно стежила за студентом, що приєднався до народницького руху, й невдовзі його було заарештовано за підозрою у співпраці «з головними революційними діячами». Майже шість років Володимир Галактіонович провів у тюрмах і на засланні. Останній термін він відбував у Якутії за відмову присягнути на вірність цареві Олександру III.

Утім, життєві випробування лише загартували Короленка. Навіть більше — саме вони викували з нього письменника, перед яким невдовзі шанобливо схилилася Росія.

Нижегородське десятиліття (1885-1895) — час найактивнішої літературної та громадської діяльності письменника — справедливо назване сучасниками «епохою Короленка». У 1886 р. вийшла його перша книга «Нариси та оповідання», яка одержала захоплений відгук А. Чехова. Справжнім тріумфом став наступний твір — повість «Сліпий музикант» (1886). Про талант Короленка заговорила вся Росія.

Одруження. У січні 1886 року в Нижньому Новгороді Володимир Галактіонович одружився на Іванівській Євдокії Семенівні. Володимир Галактіонович 35 років прожив у шлюбі з Євдокією Семенівною. До одруження ця пара затятих революціонерів зустрічалася 11 років, жінка чекала його із заслання. Невдовзі у сім'ї народилися дві доньки Софія та Наталія

Упродовж 1896-1900 рр. родина Короленків проживала в Петербурзі.

Публіцистична діяльність письменника набула такого розмаху, що на нього мусив зважати царський уряд. Короленка називали «совістю Росії». Не менш значущою була й **громадська діяльність** Володимира Галактіоновича. Численні статті, у яких він викривав злочини чиновників, бездушність судової машини й подібні суспільні явища, незмінно привертати увагу широкого загалу. Згодом його публікації набули такої впливовості, що з ними мусив рахуватися навіть царський уряд.

У 1890-х роках письменник відвідав Крим і Поволжя, подорожував Кавказом і Південним Уралом. Випало йому побувати й в Америці. Враження від тієї поїздки втілилися в повісті «Без язика» (1895), де змальовано поневіряння українського селянина, що марно намагається знайти кращу долю на чужині. Громадській діяльності письменник віддавав майже весь свій час. Друзі говорили, що він міг би написати значно більше художніх творів, якби не витрачав стільки сил на суспільні справи. Короленко не заперечував, але й ніколи не шкодував про свій вибір, адже інтереси громади ставив вище за власну творчість. Так було і за царського правління, і за більшовицького уряду. Короленко рішуче засуджував насильницькі методи нової влади й братовбивчу війну, яка коштувала народів багатьох жертв...

Де б не жив Володимир Галактіонович, завжди хотів повернутися в Україну. Він любив її за дивовижну красу природи, любив український народ за його працьовитість, співучість, нездоланну жагу до волі, палко захищав від переслідувань царської влади українську культуру й мову, всіляко підтримував прогресивних українських письменників. Міцна дружба була між ним і Панасом Мирним, П. Грабовським, М. Коцюбинським. Тема України посідає значне місце в оповіданнях «Ліс шумить», «У поганому товаристві», «Без язика», повісті «Сліпий музикант» та ін.

21 рік життя Короленка пов'язаний із Полтавою, де він жив з вересня 1900 р. Прославився як принциповий захисник інтересів селян та інших простих людей. 1902 р. він стає на захист селян, учасників аграрних заворушень у Полтавській губернії.

Завдяки матеріалам, написаним Короленком, виправдовують київського єврея Бейліса, якого звинуватили в ритуальному вбивстві християнського хлопчика Андрія Ющинського. Після торжества правди Володимир Короленко разом з дружиною Євдокією Семенівною повертається до готелю на бричці. Шаленіючий від щастя натовп випрягає бричку й доносить її на руках в готель.

1906 р., виступаючи на захист українських селян проти керівника карної експедиції Філонова, Короленко пише "Відкритий лист статському раднику Філонову", у якому висловив своє обурення. Після вбивства Філонова Короленка було притягнуто до слідства у справі про підбурювання до вбивства. Полтавські робітники взяли письменника під свій захист, виставивши біля його будинку озброєну охорону.)

В. Короленко негативно сприйняв жовтневий переворот 1917 р. Він відкрито засуджував засоби, що їх використовували більшовики для побудови соціалізму. Великий громадянський резонанс мали його клопотання на захист вітчизняних діячів культури. Позиція та настрої Володимира Галактіоновича того часу відбилися в мужніх і чесних «Листах до Луначарського» (1920, опубл. 1922 р.) та «Листах з Полтави» (1921). У них — гнівний протест проти «найбільшого озвіріння» нової доби й розстрілів; бажання великого правдошукача запобігти можливим помилкам. В.Короленко висловлювався проти будь-якого терору: як білого, так і червоного. «Ні, не вихваляти треба терор, а застерігати від нього, звідки б він не виходив, — писав він у 1919 р. І благо тій стороні, яка першою зуміє відокремитись від кривавого туману й першою згадає, що мужність у відкритім бою може йти поряд із людяністю й великодушністю до переможеного... Історія нас розсудить...».

Наприкінці жовтня 1918 р. в Полтаві з ініціативи і під керівництвом В.Г. Короленка була організована *Ліга порятунку дітей*. Письменник був почесним головою Полтавського Політичного Червоного Хреста. Він завжди захищав жертви насилля за будь-якої влади.

Короленко був *організатором колоній для безпритульних дітей* у Полтавській губернії. Улітку 1921 р. обраний почесним головою Всеросійського комітету допомоги голодуючим.

Він урятував життя десяткам людей у роки революції й громадянської війни 1917—1920-х років, В. Короленко сміливо захищав від насильства людей різних віросповідань, національностей, ідейних переконань.

Останнє клопотання письменника-трибуна припадає на 16 грудня 1921 р. за 9 днів до його смерті.

У 1921 р. тяжко хворому В.Г. Короленку було надано спеціальний вагон-салон для поїздки за кордон на лікування разом із родиною, але він відмовився залишити Батьківщину. Три дні Полтава прощалася з митцем. День його похорону був оголошений у місті траурним. Зупинилися всі промислові підприємства, не працювали школи, установи, театри і кінотеатри, бібліотеки. Деякі організації й приватні особи замість вінків на могилу робили внески від його імені для голодуючих. Понад 100 тис.

(за іншими джерелами — 40 тис.) мешканців Полтави і навколишніх сіл проводжали в останню путь улюбленого письменника. Ця дорога стала шляхом у Безсмертя.

Улюблене прислів'я Короленка: «Роби, що потрібно, і нехай буде, що буде».

В. Короленко й Україна

I. Дитячі роки В. Короленка. (В. Короленко народився 1853 р. в Україні, в м. Житомир. Перші свідомі враження дитинства були пов'язані з життям в тихому українському містечку, де батько майбутнього письменника служив повітовим суддею. Галактіон Короленко походив зі старовинного роду українських козаків. Він відзначався непідкупною чесністю, за що шанували його прості люди.)

II. Роки навчання. (У 1866-1871 рр. В. Короленко навчається в реальній гімназії в м. Рівне. Канікули гімназист Короленко проводив у селі свого дядька - Гарний луг, чудові краєвиди якого полонили юне серце на все життя. В цей період майбутній письменник захоплюється українською народною культурою, зачитується творами Т. Шевченка, особливо його вразила поема "Гайдамаки". 1871 р. після закінчення гімназії Короленко переїздить до Петербурга і на 29 років залишає Україну.)

III. Полтавський період життя Короленка. (З 1900 р. і до кінця свого життя (25.12.1921 р.) Короленко жив у м. Полтава. Упродовж усього життя письменник співчував знедоленим, боровся з несправедливістю царської влади.

IV. Тема України в творчості Короленка. (Тема України - одна з провідних у творчості видатного російського письменника. Дитячі враження знайшли відображення в таких творах, як "Сліпий музикант", "У поганому товаристві".)

V. Дружні стосунки Короленка з видатними діячами української культури. (Упродовж свого життя В. Короленко підтримував дружні стосунки із Панасом Мирним, М. Коцюбинським, І. Карпенком-Карим та іншими.)

Пам'ятні місця, пов'язані з В.Короленком

Нині в Україні діють два літературно-меморіальних музеї Короленка.

Один з них знаходиться в Житомирі, у будинку, де минули дитячі роки митця. У сімох залах музею можна побачити речі родини Короленків, а також прижиттєві видання творів письменника та його сучасників.

Другий музейний комплекс розташований у Полтаві. До нього входять садиба письменника (пам'ятка історії кн.. XIX — поч.. XX ст.), флігель, де розміщено виставковий зал та могила письменника і його дружини на території міського парку «Перемога».

Літературно-меморіальний музей В. Короленка у Полтаві розпочав свою діяльність у 1928 р. з виставки «Життя і творчість Володимира Короленка», організованої з нагоди 75-ї річниці від дня його народження. На основі цієї виставки у 1940 р. було створено музей.

Музейна експозиція містить понад 10 тисяч експонатів, серед яких особисті речі письменника та його родини, велика бібліотека, твори образотворчого мистецтва, рукописи циклу сибірських оповідань «Історії мого сучасника» тощо.

Працівники музею відродили традицію дому В. Короленка проводити літературно-мистецькі вечори, новорічні дитячі свята «Біля Короленківської ялинки». Після закінчення знайомства з експозицією музею його відвідувачів чекає смачний королєнківський чай із цілющого різнотрав'я.

***

Ім'я Короленка присвоєно Полтавському педагогічному інституту, Харківській державній науковій бібліотеці, Чернігівській обласній бібліотеці, школам у Полтаві та Житомирі, Глазовська державному педагогічному інституту.

***

1990 р. Спілка письменників України встановила літературну премію ім. Короленка за найкращий твір, написаний російськомовними літераторами України.

***

Екранізації. Екранізовано повість «Сліпий музикант» (1960 р., режисер Т. Лукашевич). За повістю «У поганому товаристві» створено фільм К. Муратової «Серед сірого каміння» (1983). В. Короленку присвячено документальну стрічку «Пам'яті В.Г. Короленка» (1956).

Висловлювання про В. Короленка.

«Ім'я Короленка викликає у мене глибоку повагу». (Ромен Роллан)

«Не одне покоління сприймало Короленка і як свого вчителя, і як власну совість». (Сергій Залигін)

«Радію тому, що він живе серед нас як якийсь титан, якого не можуть торкнутися всі ті негативні явища, на які так багаті наша література й життя». (Іван Бунін)

«Після смерті Льва Толстого Володимир Короленко стояв по суті на чолі російської літератури. Моральний авторитет його був надзвичайно великим. Коли після лютневої революції 1918 року широко обговорювалося питання про нову форму правління, лунали голоси, що Росія повинна бути президентською республікою, а ймовірним президентом називали В.Г. Короленка». (М.В. Теплінський)

Джерела

Волощук Є.В. В.Короленко. Сліпий музикант (уривки)/Світова література: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів. - Видавництво: К.:Генеза, 2014. – С. 154-170, 187-188

Ніколенко О. М. Світова література: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл./О. М. Ніколенко, Т. М. Конєва, О. В. Орлова та ін. — К. : Грамота. 2014. – С. 136-152

Ніколенко О.М. Книжка для вчителя: Уроки зі світової літератури в 6 класі (Серія «Бібліотека словесника»)/О.М. Ніколенко, Л. В. Мацевко-Бекерська, О. В. Орлова. — К.: Грамота, 2014. — С.120-131

Паращич В. В. Усі уроки світової літератури. 6 клас. II семестр. — Х. : Вид. група «Основа», 2014. – С. 99-105

Федорова Л.В. Світова література. 6 клас. Схеми інтерактивних конспектів. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2014. — С.52-57

Чередник Л. А. Світова література. 6 клас : розробки уроків. — Х. : Вид-во «Ранок», 2014.— С.168-182

Ярець Л.В. Світова література : посібник для вчителя: 6 клас /Л.В. Ярець, Г.Є. Гонтак. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014. – С.81-88